

Alva Myrdal: Befolkningsfrågan, familjekunskap och skolan

Talare

Alva Myrdal
Politiker, författare, diplomat,
nobelpristagare

Datum

21 juni 1941

Plats

Sveriges
Folkskolläraryrkesförbunds
ombudsmöte

Omständigheter

I juni 1941 (datum okänt) har Sveriges Folkskolläraryrkesförbund ombudsmöte. På lördagen håller, enligt förbundetstidningen, "rektor Alva Myrdal ett briljant föredrag i ämnet 'Befolkningsfrågan, familjekunskap och skolan'".

Talet har valts bland annat för att det finns utskrivet i referat och, inte som de flesta av Alva Myrdals tal, endast är bevarat i ett stolpmanuskript. Det är ett på många sätt typiskt tal vad gäller mottagare, innehåll och form. Det finns egentligen ingen formell elegans över detta föredrag. En orsak är att den politiska stämning Alva Myrdal representerade ofta var direkt antiretorisk. Talekonst betraktades som onödigt, eller i värsta fall ett sätt att föra folk bakom ljuset. Förnuftet skulle råda och argument framföras i sakinriktade meningsutbyten utan utsmyckning. Denna inställning till det politiska språket fanns redan i tidiga folkrorelser och dominerade svensk politisk kultur långt in på sjuttioalet. Den fann också stöd i den analytiska filosofi som länge hade en stark ställning i svenskt idéliv.

Men också antiretoriken har sin retorik. Den kan studeras i Alva Myrdals tal. Det har en rak och enkel stil, även om den präglas av en viss omständlighet. Meningarna är ofta långa, men enkelt byggda; det är gott om preciseringar, exempel och modifierande uttryck. Alva Myrdal bryr sig inte om rytmisk meningsbyggnad, bilder eller historiska paralleller, men hon kommer med konkreta förslag.

Föredraget präglas av Myrdals övertygelse om att en ny och modern människa kan skapas med hjälp av skolundervisning och vetenskaplig psykologi. Tilltron till förmågan hos "den socialstat vi nu till dels lever i" att skapa ett välordnat, egentligen konfliktfritt, samhälle verkar nästan obegränsad.

Men det handlar inte bara om social ingenjörskonst. Begrepp som "glädje", "kärlek" och "lyckomöjligheter" är lika viktiga i anförandet som "upplysning", och "kunskap".

- 1 Som världen nu ser ut, är det bara fantaster, som kan spetsa till befolkningsfrågan och mena, att man skall propagera för en ökning av födelseantalet *nu*. Nej, befolkningsfrågan har aktualiserats vid en olämplig tidpunkt och det är sannerligen inte tider, som uppmuntrar kvinnorna till att
- 5 föda barn. Sedd på lång sikt är emellertid befolkningsfrågan vårt lands ödesfråga och samtidigt som vi bestämt avvisar den kortfristigt inställda födelsepropagandan, bör vi arbeta på lång sikt för en vederhäftig upplysning i hem- och familjefrågor, en familjekunskap, som kan höja människors glädje över samliv och barn och öka deras insikter i frågor, som berör familjelivet.

10

Det är förfärligt att ve-ropa över ungdomens förfall och söka motarbeta det med moralpredikningar. Istället bör man ge de unga en upplysning, som gör klart för dem de större lyckomöjligheter, som ligger i långvariga än i kortvariga sexualförbindelser, och det faktum att makars lycka beror mera på skicklighet än

tur. Det är vår uppgift att hjälpa dem till en sådan skicklighet och inte minst är det skolans uppgift. Ty hemmen är inte i stånd att ensamma ge de unga den förberedande föräldrafostran, som en befolkningspolitik på lång sikt kräver. De enskilda hemmen är en produkt av den epok och den generation, som skapat dem, och följer inte så med i utvecklingen, att de kan förbereda de unga generationerna för ett framtida hemliv, som nödvändigtvis kommer att bli delvis annorlunda än det som lever i nuets svenska hem. Man behöver bara tänka på hur åsikterna om goda kostvanor, barnuppfostran, hushållspengar m.m. skiftat under en enda generation för att förstå, att det kanske inte är så lätt för den familj, som byggts upp på en mer eller mindre patriarkalisk ordning, att fostra sina barn till goda medlemmar av den kamratfamilj, som är framtidstypen. Den eviga brytningen mellan generationerna blir också skarpast i hemmen. Skolan däremot kan för-allmänniga problemen.

30 Just nu har skolan sitt psykologiska ögonblick att ta fatt på familjen och inlänka dess problem i sin undervisning. Längre har individen och samhället stått i centrum för denna undervisning. Det är nu tid på att också familjen inrangeras där.

35 Vad är då skolans uppgift? Den har ett allmänbildningsmål men har också till mål att göra eleverna till goda samhällsmedborgare, goda yrkesmän, goda *familjevärdar*. Hur skall det sistnämnda ske? Genom att ge alla pojkar och flickor en översiktlig kunskap om familjens ställning i samhället, dess olika funktioner, dess ekonomiska, sociala, sexuella, biologiska och skyddsfunktioner. Vidare – genom att lära alla pojkar och flickor att reda sig själva och greja ett enkelt hushåll – med få ord att ge dem en lik och grundläggande familje- och hemvårdskunskap. Flickorna bör sedan få en extra dos praktisk hemvårdskunskap i det ämne, som nu kallas skolkök, men som bör få ett vidare, mångsidigare innehåll under helt "omgjorda, reformerade skolköklärarinnors" ledning. Den grundläggande hemvårdsutbildningen för både pojkar och flickor bör dock icke införas som ett särskilt ämne på schemat utan sprängas in i nuvarande skolämnen på skolans alla olika stadier. Folkskollärarkåren såsom pedagogisk förtrupp kan säkert med stöd av omskrivna läroböcker, där familjekunskapen givits rum, ge ungdomen en nöjaktig grundläggande kunskap i familje- och hemvård.

Litet mera allmänbildning i psykologiska frågor är grunden man skall bygga på. De unga måste läras att bedöma sig själva och medmänniskorna litet mera i

55 "varför"-termer. De måste lära sig att söka motiven bakom handlingarna och situationerna de läser om i historie- och läseböcker, och i de högre klasserna bör de få en liten psykologisk grundkurs med åskådliga situationsexempel i en populär "skolbok". Detta är värdefullt för blivande makar och föräldrar. De måste läras att ärligt förstå sig själva, att gentemot barn visa mer spontan och
60 tålmodig älskvardhet och visa generositet i vardagsumgänget inom familjen. Som ett komplement till skolans sexualundervisning bör även de unga – redan på ett tidigt åldersstadium – ges en smula begrepp om den känsla, som kallas kärlek. Sexualundervisningen bör inte förekomma s.a.s. isolerad. Den behöver som tillskott, att de unga i skolans litteraturläsning får göra en viss bekantskap
65 med kärleken som känsla – annars blir den för inälvbetonad och omänsklig. Naturligtvis är det inte fråga om några pekpinningar i detta ömtaliga ämne. Skolan måste bara öppna dörrarna till det område, där människors känslokontakter erbjuder livets kanske största lyckomöjligheter.

70 I historieundervisningen bör barnen få göra bekantskap med hur familjen upplevde historien under olika skeden, hur familjens vardagsliv gestaltade sig under olika århundraden och hur barnen uppfostrades i forna tider. De bör få lära känna t.ex. en Rousseau, en Pestalozzi som ett slags barnens befriare, högintressanta än i dag, och inte som tråkiga namn utan kött och blod under
75 historielärobokens kulturrubriker. Inom medborgarkunskapen bör de unga presenteras för familjens olika funktioner, och hela undervisningen i detta ämne bör utgå ifrån familjen som ett intressecentrum, varifrån samhället utvecklats till den socialstat vi nu till dels lever i. Ungdomen bör i det sammanhanget entusiasmeras för våra sociala reformer och inges en känsla av, att exempelvis
80 detta att vi sörjer för våra gamla genom en allmän folkpensionering är något av en nationell bedrift. Skolan måste visa dem, hur Sverige visat duglighet i dessa fredliga värv, och inympa hos dem en verklig medlevnadsförmåga.

I skolans räkneundervisning ges rikliga tillfällen att lära skolungdomen att sköta
85 sin egen ekonomi, föra bok över egna utgifter och inkomster, över en fingerad familjs, ja, över skolans eller klassens egna materialinköp. De benämnda talen kan sammanfogas till hela små kapitel, vari man följer en familjesituation, där den praktiska räknekunnigheten sätts på prov.

90 Vid en uppräknings av de praktiska kunskaper, som bör ingå i skolans förberedande föräldraföstran, får man inte glömma bostadskunskapen. Bostadsstatistiken kan förträffligt användas vid matematiska

tillämpningsövningar och bostadsstandarden kan få sin belysning såväl i
95 hälsoläran som i hushållsundervisning, handarbete och teckning – i de senare
ämnena kan heminredningsspörsmål länkas in i det praktiska arbetet. Även
näringskunskap är en viktig familjekunskap. Den kan anknytas till
näringsgeografi och hushållsundervisning, liksom också klädvård kan läggas in i
syslöjden. Både pojkar och flickor bör få lära sig sådana enkla tekniska
100 färdigheter, som är av nytta i ett hem: att snickra till husbehov, laga ett lås, sätta i
en elektrisk propp, reparera småsaker, som kommer i olag. Har barnen föräldrar
med speciella yrkesfärdigheter i dessa ting, så är det klokt att söka utnyttja
föräldrarna och låta dem gästspela i skolan för att berätta om sitt yrke eller visa
de egna telningsarna och deras kamrater de handgrepp, som t.ex. en elektriker,
105 snickare, husmor använder sig av i sitt arbete. Det kan ge anledning till ett aktivt
föräldrasamarbete, av värde för den undervisning i familjekunskap, som skolan
bör försöka ge.

Källa

110 <div>Vår omständighetsbeskrivning är en omarbetad version av beskrivningen av talet i Ordet är en
makt: svenska tal från Torgny lagman till Carl Bildt och Mona Sahlin: en antologi (1998)
sammanställd av Kurt Johannesson, Olle Josephson, Erik Åsard.</div>

Taggar

1940-tal, 1941, Kvinna, Socialdemokraterna, Sveriges Folkskollära-
rinneförbund

URI

115 <https://www.svenskatal.se/tale/alva-myrdal-befolkningsfragan-familjekunskap-och-skolan>

120

125

130